

خصوصی سازی نمودار اجرای تحقق اصل ۴۴

رضا رضانی

بخش سوم و پایانی

در شماره گذشته با تعریف خصوصی سازی و نگاهی به ماموریت برنامه های سوم و چهارم توسعه، مستندات قانونی کار را ارائه کردیم.

همچنین معرفی سازمان خصوصی سازی به عنوان متولی اصلی این امر در کشور و سازو کار اجرایی این سازمان تشریح شد.

خصوصی سازی برداشت. در وقاع این برنامه با ۱۳ ماده مرتبط با خصوصی سازی که در برگزیده تنفیذ ۱۶ ماده از فصل سوم قانون برنامه سوم توسعه در این خصوص می باشد، به همراه ۵ آیین نامه، ۲ دستورالعمل و یک ضابطه اجرایی مجموعه قوانین نسبتاً کاملی را در زمینه خصوصی سازی فراهم آورده است. در سال ۱۳۸۴ نیز به عنوان اولین سال از برنامه چهارم توسعه گام های بسیار بلندی به منظور فراهم آوردن زمینه دستیابی و تحقق اهداف تعیین شده در این زمینه برداشته شد. اگرچه از نظر رسیدن به اهداف کمی و ریالی مندرج در بودجه این سال اختلافات نسبتاً چشمگیری به چشم می خورد، ولی از نظر اهداف کیفی جهشی فوق العاده برداشته شد، به نحوی که انجام اصلاحات اساسی و بنیادین در آیین نامه ها و دستورالعمل های مربوطه

براساس تعاریف اقتصادی، خصوصی سازی فرآیندی است که طی آن دولت در هر سطحی، امکان انتقال وظایف و امکانات را به بخش خصوصی بررسی نموده و در صورت اقتضاء نسبت به انجام چنین انتقالی اقدام می نماید. در واقع خصوصی سازی وسیله ای است برای بهبود عملکرد فعالیت های اقتصادی از طریق افزایش نقش نیروهای بازار؛ بنابراین خصوصی سازی در مفهوم حقیقی به اشاعه فرهنگی در کلیه سطوح جامعه اطلاق می گردد که براساس آن نهادهای قانون گذاری، قضاییه، مجریه و تمامی احاد یک کشور باور می نمایند که بسیاری از «کارهای مردم» قابل واگذاری به «مردم» می باشد.

سیاست خصوصی سازی در کشورهای مختلف مطابق با برنامه های اقتصادی راهبردی انجام می یابد و از آن جایی که برنامه های اقتصادی و راهبردها در هر کشور متفاوت است خصوصی سازی نیز در هر کشور به دنبال اهداف خاصی می باشد که به دلایل متعدد برخی از اهداف در اولویت قرار می گیرند. با این حال معمولاً هدف اصلی اجرای سیاست خصوصی سازی و واگذاری فعالیت های اقتصادی به بخش خصوصی، ایجاد ساختاری رقابتی برای فعالیت های مورد نظر با امکان بهره گیری از مکانیزم های انگیزشی و کنترل بخش خصوصی در اقتصاد است که با تحقق دو مقوله مهم ارتقاء کارایی و بهبود تخصیص منابع قابل دستیابی خواهد بود.

خصوصی سازی که در جمهوری اسلامی ایران برای اولین بار بر مبنای قوانین و مقررات شفاف و قابل اجرا و رویه ای منسجم یعنی مواد موجود در فصل دوم برنامه توسعه سوم، مصوب ۱۳۷۹- شکل گرفته بود، با آغاز برنامه چهارم توسعه- مصوب ۱۳۸۳- روند رو به رشدی به خود گرفت به گونه ای که این برنامه با معرفی روش های متعددی برای خصوصی سازی به غیر از واگذاری مالکیت سهام دولتی، ارایه برنامه

زمانبندی برای مشخص نمودن و تفکیک فعالیت های حاکمیتی، انحصاری و سایر بخش هایی که بخش خصوصی تمایلی به سرمایه گذاری در آنها را ندارد و ارایه این برنامه جهت تعیین تکلیف شرکت های دولتی، گامی بسیار بلند در جهت ارتقاء مفهوم

منجر به رفع بسیاری از معضلات و مشکلات پیش روی این فرایند و هموار شدن راه گردید. همچنین مصوبه مورخ ۱۳۸۳/۳/۲۴ هیات وزیران در خصوص مجوز عرضه سهام شرکت های دارای برنامه زمان بندی فروش باقی مانده از سال ۱۳۸۳ و ادامه آن در سال ۱۳۸۴ بر مبنای قانون برنامه چهارم توسعه، به همراه سایر مصوبه ها در زمینه اضافه شدن برخی از شرکت های دولتی به فهرست شرکت های قابل واگذاری، موجب گردید تا شرایط مورد نیاز جهت برنامه ریزی مناسب برای فروش سهام دولتی و متعلق به دولت فراهم آید.

در ذیل ضمن معرفی سازمان خصوصی سازی به عنوان متولی اصلی این امر در کشور، ساز و کار اجرایی این سازمان در واگذاری سهام شرکت های دولتی تشریح خواهد شد.

سازمان خصوصی سازی

رویکرد سند چشم انداز ۲۰ ساله جمهوری اسلامی ایران و برنامه های سوم و چهارم توسعه مبنی بر تعامل با اقتصاد جهانی، رقابت پذیری اقتصاد و توسعه مبتنی بر دانایی، موضوع خصوصی سازی و توسعه بخش خصوصی را امری با اهمیت بسیار جلوه داده است که به تبع این امر دور جدید خصوصی سازی با تاسیس سازمان خصوصی سازی به عنوان متولی امر خصوصی سازی در ایران از سال ۱۳۸۰ آغاز گردیده است.

در وضعیت کنونی خلاصه ساختار عملیاتی (مکانیزم اجرایی) خصوصی سازی مشتمل بر وظایف و مسوولیت های سازمان با رویکرد واگذاری سهام بدین ترتیب است که در فرآیند فروش سهام شرکت های دولتی حسب مقررات فصل سوم قانون برنامه سوم توسعه، سازمان خصوصی سازی دو وظیفه اساسی به عهده دارد.

اولاً این سازمان به عنوان شرکتی دولتی در قالب یک شرکت مادر تخصصی تعریف شده است و به وظایف این گونه شرکت ها مطابق با مجموعه قوانین برنامه سوم توسعه عمل می نماید.

ثانیاً به استناد ماده «۱۵» قانون برنامه سوم توسعه، شرکت های مادر تخصصی پس از تأیید و تصویب اساسی شرکت های قابل فروش آنها توسط هیات عالی واگذاری و هیات وزیران متضمن برنامه زمان بندی

و روش فروش، نسبت به امضای و کالت‌نامه با سازمان خصوصی‌سازی به منظور تعیین قیمت پایه سهام و طی مراحل فروش سهام اقدام می‌نمایند. به عبارت دیگر سازمان خصوصی‌سازی در برنامه واگذاری سهام شرکت‌های دولتی، به عنوان یک نهاد متمرکز و مستقل عهده‌دار

دریافت مدارک و اطلاعات لازم، ارزشیابی سهام، اخذ و کالت فروش از شرکت‌های مادر تخصصی، اعلام عمومی فروش در جراید کثیرالانتشار و اقدام در خصوص واگذاری سهام شرکت‌های دولتی و متعلق به دولت می‌باشد.

سازوکار اجرایی واگذاری سهام شرکت‌های دولتی

سازوکار اجرایی سهام شرکت‌های دولتی بر حسب مقررات به تفصیل به شرح زیر می‌باشد.

اول - مراحل قبل از واگذاری:

۱- شرکت‌های دولتی در قالب شرکت‌های مادر تخصصی سازماندهی می‌شود. شرکت مادر تخصصی شرکت‌های دولتی زیرمجموعه را در صورت لزوم اصلاح ساختار نموده و پیشنهاد تعیین تکلیف را به دبیرخانه هیات عالی واگذاری ارایه می‌نماید.

۲- هیات عالی واگذاری فهرست اسامی شرکت‌های قابل فروش، انحلال و ادغام و برنامه زمانبندی و روش فروش آنها را بررسی، تایید و به هیات وزیران پیشنهاد می‌نماید.

۳- هیات وزیران فهرست مذکور شامل سهام قابل واگذاری، روش فروش و برنامه زمانبندی را بررسی و تصویب می‌نماید.

۴- شرکت مادر تخصصی به منظور طی مراحل واگذاری به سازمان خصوصی‌سازی و کالت ارایه می‌نماید و اوراق و اسناد مالی به همراه اطلاعات لازم را در اختیار آن قرار می‌دهد.

۵- سازمان خصوصی‌سازی پس از دریافت مدارک لازم، نحوه بلوک‌بندی سهام، قیمت پایه سهام، نحوه دریافت ثمن معامله و همچنین میزان سهام ترجیحی قابل واگذاری به کارکنان آن شرکت را مطابق قوانین و مقررات حاکم تعیین می‌نماید و نسبت به اخذ مجوزهای مورد نیاز از جمله قیمت پایه سهام از هیات عالی واگذاری اقدام می‌نماید.

دوم - مراحل حین واگذاری:

۱- شرکت‌های مصوب برای واگذاری از

جنبه پذیرش یا عدم پذیرش در بورس به دو نوع تفکیک می‌گردند. واگذاری شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار الزاماً از روش بورس و واگذاری سایر شرکت‌ها الزاماً از روش مزایده صورت می‌پذیرد. بنابراین انتخاب روش بورس یا مزایده به منظور واگذاری به تناسب وضعیت شرکت از نظر ورود یا عدم ورود آن در بورس بستگی دارد. سازمان خصوصی‌سازی به هیچ عنوان از روش مذاکره در واگذاری استفاده نمی‌نماید.

۲- فروش سهام تدریجی به عموم مردم در روش بورس با همان قیمت‌های مندرج در تابلو صورت می‌پذیرد. به عبارتی سازمان خصوصی‌سازی ضوابط بورس را رعایت می‌کند و سهام مذکور به قیمت‌گذاری جداگانه‌ای نیاز ندارد. فروش سهام بلوکی شرکت‌های بورس نیز مطابق آیین‌نامه مصوب هیات وزیران با بهره‌گیری از میانگین قیمت معاملاتی سهام شرکت با پیشنهاد سازمان خصوصی‌سازی و تصویب هیات عالی واگذاری و درج آگهی فروش در جراید کثیرالانتشار انجام می‌شود.

۳- فروش سهام شرکت‌های غیربورسی مطابق آیین‌نامه مصوب هیات وزیران با درج آگهی در روزنامه‌های کثیرالانتشار و از طریق مزایده و با تعیین قیمت پایه صورت می‌گیرد. کارشناسان رسمی دادگستری با استفاده از روش‌های استاندارد و حرفه‌ای که در آیین‌نامه مربوط تعیین شده است، قیمت‌های پایه سهام را ارزیابی می‌نمایند و بر همین مبنای قیمت پایه از سوی سازمان خصوصی‌سازی پیشنهاد و توسط هیات عالی واگذاری به تصویب می‌رسد.

۴- سازمان خصوصی‌سازی در هر یک از روش‌های بورس یا مزایده، عرضه سهام را از طریق انتشار آگهی فروش سهام در جراید کثیرالانتشار جهت اطلاع عموم و در دو نوبت انجام می‌دهد. در آگهی فروش مذکور، قیمت پایه سهام، میزان سهام ترجیحی، شرایط پرداخت ثمن معامله و سایر مواردی که در قانون تصریح

شده است قید می‌گردد. بنابراین عرضه سهام در یک فضای کاملاً رقابتی صورت می‌پذیرد.

سوم - مراحل بعد از واگذاری:

۱- سازمان خصوصی‌سازی در واگذاری‌های عمده اعم از روش مزایده و یا بورس براساس آگهی منتشره و بنا به درخواست خریدار، سهام را به صورت نقد و اقساط واگذار می‌نماید و در این شرایط ضمن اخذ وثایق لازم و تنظیم و کالت‌نامه رسمی محضری، سهام مورد نظر را نیز در وثیقه سازمان قرار می‌دهد تا به این ترتیب امکان نظارت بر خریداران پس از واگذاری‌ها نیز میسر باشد. سازمان خصوصی‌سازی بر حسب میزان سهام ترجیحی درخواست‌شده از سوی کارکنان و کارگران شرکت، سهام مورد نظر را با رعایت مقررات به کارگران واگذار می‌نماید.

۲- سازمان خصوصی‌سازی ضمن عقد قرارداد واگذاری نسبت به مفاد و شرایط مندرج در قرارداد نظارت می‌نماید و نسبت به اخذ به موقع اقساط خریدار اقدام می‌نماید و در صورت عدم پرداخت به موقع اقساط اقدامات قانونی لازم را به عمل می‌آورد.

۳- سازمان خصوصی‌سازی در دوره بازپرداخت اقساط از سوی خریدار، مطابق قرارداد منعقد بر تصمیمات متخذه مجامع عمومی در چارچوب قرارداد منعقد نظارت می‌کند و هر گونه فروش اموال و دارایی‌های ثابت شرکت و تغییر اساسنامه منحصر با مجوز کتبی سازمان امکان‌پذیر است.

۴- سازمان خصوصی‌سازی در صورت اقدامات موثر و مناسب خریداران در مورد افزایش اشتغال رشد تولید، فروش و سودآوری و نیز سرمایه‌گذاری‌های جدید، با مجوز هیات عالی واگذاری اقدام به ارایه تسهیلاتی از جمله تخفیف در سود فروش اقساطی و یا طولانی نمودن دوره بازپرداخت اقساط به مدت حداکثر دو سال دیگر می‌نماید.

۵- سازمان خصوصی‌سازی در طول دوره عملیات واگذاری سهام گزارشات نظارتی لازم به مراجع دست‌اندرکار و سیاست‌گذار از جمله هیات محترم عالی واگذاری - هیات محترم وزیران - ریاست محترم جمهوری و مجلس شورای اسلامی ارایه می‌نماید.

منابع در دفتر نشریه موجود است